Ner 213. ROK 1837. WTOREK 19 WRZEŚNIA.

Pismo to wychodzi codziennie oprócz niedzieli i świąt uroczystych w drukarni St. Gieszkowskiego.

Zaliczenie na trzy miesiące złp. 10 miesięczne złp. 4.

IMIONA RZYMSKIE.
Jutro Eustachego.

IMIONA SŁAWIAŃSKIE.
Jutro Mirosław.

Gazeta Krakowska.

Obserwacye Meteorologiczne.

Dzień godzina	Barometr do 0° R red w miarze Paryzkiey	stopnie ciepła podług Reaumura	Psychrometr	Wiatr	Stan Atmosfery.	Zjawiska napowietrzne i różne uwagi
6	27" 5."'160	† 10°, 4	4," 70	Zachodni mocny	Pochmurno	Deszcz
18 2	5, 274	† 13, 9	5. 61	Pn. Zachodni średi	,,	Deszcz
10	5. 314	† 12, 0	5 22	,, słaby	,,	Deszcz

Część Polityczna.

— *Petersburg* 19 (31) *Sierpnia.* —

N. Cesarz Jmć po przybyciu 2 b. m. sierpnia do Dynaburga o 6 wieczorem, tegoż d. raczył oglądać nowo wybudowany arsenał, magazyn prowiantski i pewną część robot fortecznych. — Dnia 3 z rana N. Cesarz Jmć odbywał przegląd 2 dywizyj piechoty, z którego był zupełnie zadowolony; poczém szczegółowo obejrzał roboty forteczne i lazaret wojskowy. — Dnia 4 z rana, Cesarz Jmć, uczyniwszy linijową mustrę 2 dywizyj pieszéj i grenadyerskiego batalionu saperów, o godzinie 12 wyjechał w dalszą drogę do Kowna, gdzie stanął szczęśliwie tegoż dnia o godzinie 2 po północy. — Nazajutrz po przybyciu do Kowna, o 8 rano, J. C. Mość czynił przegląd wojsk i korpusu piechoty, i był zeń całkowicie zadowolonym. Dnia 6 z powodu święta przemienienia Pańskiego, Cesarz Jmć był obecnym w obozie na kościelnéj paradzie, i po wysłuchaniu mszy ś. był na zmianie warty. O godzinie 12 N. Pan raczył oglądać w Kownie wojskowy tymczasowy lazaret, pułkowe lazarety i pensyą panien szlachetnych, na którę najłaskawiéj podarował 3000 rubli; ta zaś z panien która miała szczęście czytać przed J. C. Mością po rusku, odebrała od N. Pana w darze zausznice brylantami ozdobione. — D. 7 N. C. J. obecnym był mustrze korpusowéj i był z niéj zadowolonym. — Dnia 8 sierpnia, J. C. Mość był obecnym w obozie na kościelnéj paradzie i po wysłuchaniu mszy ś. był na zmianie warty. Dnia 9 sierpnia, o 5 rano, w obecności N. Pana, odbył się manewr wojsk i korpusu piechoty, po ukończeniu którego N. Cesarz Jmć wyjechał w drogę do Vilna. Po drodze z Kowna do Wilna, N. Pan oglądał monaster Pożajski, nowoprzetworzony na grecko rossyjski z rzymsko-katolickiego. Do Wilna Cesarz Jmć szczęśliwie przybył o 10 wieczorem i był spotkany przez całą ludność miasta, które z radośnemi okrzykami przeprowadziła N. Pana od samych rogatek.

W rozkazie dziennym Cesarskim, danym w Kownie, 5 b. m., w ...

wiedziano. — »Jego Cesarska Mość, po obejrzeniu tych wszystkich wojsk, raczył zauważać, że od 1833 roku, kiedy część 1 korpusu piechoty stawiona była ostatnim razem na ogląd Cesarski, wojska te uczyniły nader znaczne postępy we wszystkich częściach wojskowego ukształcenia i przez to doprowadzone zostały do tego zupełnie zaspokajającego stanu, w jakim były znalezione przy teraźniejszym przeglądzie. Przypisując to niezmordowanym trudom i troskliwości głównodowodzącego czynną armią, Jego Cesarska Mość za szczególne poczytuje sobie ukontentowanie powtórzyć raz jeszcze wyrażenie zupełnéj, doskonałéj wdzięczności, jenerał feldmarszałkowi xięciu Warszawskiemu, hrabi Paskiewiczowi-Erywańskiemu i Monarszego zadowolenia wszystkim pomienionych wojsk naczelnikom.«

— *Z Zurychu* 29 *Sierpnia.* —

Użycie środków surowych przeciwko gminie Näfels i innym w kantonie Glarus, powstało ztąd, że katolicy tamtejsi chcieli się wyłamać z pod obowiązków nową konstytucyą zakreślonych, podług któréj, katolicy tyle tylko a niewięcéj, jak protestanci, praw doznawać mają. Rostropniejsi i majętni katolicy byli z tego zadowoleni, ale intryganci i podburzona massa, okazali się przeciwnemi, chcieli bowiem ażeby xięży uwolniono od przysięgi obywatelskiéj, a nadto w głównych katolickich gminach nie chciano wykonać nakazanego według prawa wyboru urzędników. Zdaje się, że katolicy spodziewali się pomocy z kantonów Ury i Schwyz, ale omylone zostały ich nadzieje, bo tam zupełna panuje spokojność, stósowne zaś postąpienie ze strony władz, aby złemu zapobiedz, doprowadziło do pożądnego celu. Exekucya wojskowa, która dnia 20 sierpnia wkroczyła do Näfels i Oberurnen, już cofniętą została, a teraz idzie tylko o zapłacenie kosztów i rozpoczęcie śledztwa ze sprawcami, (jak wszyscy fakcyoniści.) o ile z początku byli burzliwi, hardzi i krzykliwi, otyle są teraz uniżeni i płaszczący się. Istotnym zamiarem reformowanych było, usunąć panujące odwiecznie nadużycie, iżby trzy tysiące katolikom służyło prawo wykonania tyle władzy, ile jéj ma 28,000 reformowanych. Zniesienie istnącego dotychczas stosónku, było dla reformowanych okolicznością przeważną, rzeczą konieczności, bo inaczéj ledwie nienazawsze zapadłaby klamka przeszkadzająca wszelkim ulepszeniom i postępom korzystnym dla gminy. Nowa ustawa nie ścieśnia w niczem religii katolickiéj, ogranicza tylko i zapobiega temu, co pod pozorem wiary na widok i korzyść osobistą obracane było.

Donoszą z Bern, o przybyciu tamże w zeszłym tygodniu barona Krüdener, nadzwyczajnego posła i pełnomocnego ministra cesarsko-rossyjskiego przy związku szwajcarskim.

ROZMAITOŚCI.

— *Historya powstania kass oszczędności.* —

Nazwisko same kass oszczędności, dostatecznie wskazuje, że celem tych instytucyj być musi, zachęcać lud prosty do oszczędzania swego mienia rozwijając w nim ducha przezorności. Dążność ta jest wpływem postępu cywilizacyi, jest to nowa niejako siła, ku powiększeniu dobrego bytu społeczeństwa odkryta. Brak przezorności, nieoglądanie się na przyszłość, są właściwe dzikim tylko narodom, które o handlu i przemyśle żadnego nie mają wyobrażenia, u których prawo mocniejszego, wszelką rozrządza własnością. Z ustaleniem się prawa własności po upadku feodalizmu, duch oszczędności, potrzebą zapewnienia sobie dobrego bytu wzbudzony, rozwijać się zaczął u ludów Europy, a coraz się doskonaląc, dał początek za czasów naszych utworzeniu kass oszczędności.

Kolebką téj instytucyi jest Szkocya', kraj ubogi i nieurodzajny, ale bogaty cnotą mieszkańców. W prawdzie podawano niektóre

myśli do założenia kass oszczędności w Anglii samej w r. 1778, nawet kilka takich kass na próbę założono, ale te się nieudały, i poszły w zapomnienie. W roku dopiero 1810, Hendryk Dunkan, pastor ewangielicki w Dumfries, założył pierwszą kassę oszczędności w Ruthwell, sam stanął na jéj czele, a ogłosiwszy drukiem jej rezultaty w ciągu roku otrzymane, jéj korzyści, bieg i mechanizm, powszechną na tę instytucyą we wszystkich częściach Wielkiej Brytanii zwrócił uwagę. W roku 1813 za przykładem Dunkana, znany przyjaciel ludzkości William Forbes, założył drugą kassę oszczędności w Edymburgu, podług planu, który za wzór posłużył wszystkim następnym tego rodzaju instytucyom aż do dni naszych. W roku 1816 dopiero, zapatrując się na postępy Szkotów, założono pierwszą kassę oszczędności w Londynie pod prezydencyą Tomasza Baring. Zastanówmy się teraz pokrótce nad wpływem kass oszczędności w Szkocyi i Anglii.

Szkocya, kraj nader skąpo od przyrodzenia uposażony, o zimnym, wilgotnym i ostrym klimacie, przerznięty górami i skałami, liczy 2,365.114mieszkańców. Któżby uwierzył, że mieszkańcy ci, w czterech latach, to jesst od roku 1832 do 1836, złożyli w kasach oszczędności 580 millionów złotych; wypadek zadziwiający, od którego dalekie są wszystkie inne narody, tem bardziéj gdy zważemy, że kassy oszczędności szkockie, płacą tylko 2% procentu na rok; lecz rozsądny Szkot, przekłada 2% a pewne, nad daleko wyższe dochody z niebezpieczeństwem utraty kapitału połączone. — Przykład ten dowodzi, że nie żyzność ziemi, ani obfitość płodów przyrodzenia, ale duch przemyslowości, wytrwałości i oszczędności, prawdziwe bogactwo narodów stanowi. — Podług urzędowych rapportów, znajdowało się w Anglii i Irlandyi po koniec 1834 roku, 475 kass oszczędności, do których złożono ogółem 450 millionów złotych polskich. — Jaka różnica, porównywając ludność Anglii i Irlandyi razem, do ludności Szkocyi? Od roku 1816 do 1828, sześć nowych praw w Anglii wydano, w celu udoskonalenia instytucyi kass oszczędności. — Prawa te za panowania Jerzego IV. w jeden akt połączone zostały; główniejsze ich rozporządzenia są, że administratorom tych kass nie wolno ciągnąć żadnych zysków osobistych pod najsurowszą odpowiedzialnością, niewolno im nawet pobierać jakiejkolwiek bądź pensyi. Banki angielski i irlandzki, obowiązane są przyjmować wszelkie depozyta kass oszczędności na procent, i obracać je na wykupno papierów publicznych, wolno jednakże używać tych funduszów w innych operacyach, jeżeli te zdają się dyrektorom równie zyskowne i pewne. — Kassom oszczędności zapewniony jest procent w skarbie królewskim angielskim $3\frac{42}{100}$% to jest procent z przecięcia wzięty, jaki przynieść mogą rozmaite papiery publiczne angielskie. — Składający do kassy oszczędności fundusze, wolni są od opłaty stępla tak przy wnoszeniu jako i przy odbieraniu tychże, bądź wprost bądź za umocowaniem, bądź sami wnoszący, bądź ich spadkobiercy. — Pod cieniem tych przywilejów kassy oszczędności w Anglii i Irlandyi, coraz bardziej kwitną i coraz piękniejsze wydają rezultaty, o których codzień prawie pisma zagraniczne nam donoszą.

Niepoprzestał atoli na tém parlament angielski, a chcąc dokonać dzieła swojego, i utrzymać naród w téj zbawiennéj dążności, składania owocu swéj pracy w kassach oszczędności, chcąc go tembardziéj w téj cnocie utwierdzić, przyjął w r. 1835 bil, największy zaszczyt prawodastwu angielskiemu przynoszący, następującej treści:

»Każdy z mieszkańców Wielkiéj Brytanii, który w wieku od 20 do 30 lat, składać będzie przez następne lata ciągle po 10 złotych na miesiąc w jednéj z kass oszczędności, doszedłszy 60 lat wieku, otrzyma od

rządu pensyą dożywotnią w summie zł. 833⅓ rocznie, a na przypadek śmierci składającego przed upływem lat 60, familia jego ma prawo odebrać złożony kapitał w zupełności, ale bez procentu.«

Czy może być silniejszy bodziec dla zachęcenia ludzi rozsądnych, wstrzemieźliwych i pracowitych, do składania dziennie 10 groszy tylko, aby zapewnić sobie na starość dochód stały 833⅓ złotych rocznie. Czyż ludzi takich mogą odwieść złe rady, do odebrania swego depozytu w chwilach krytycznych, aby się pozbyć tak pięknéj przyszłości? Prawodastwo angielskie tém szlachetném postanowieniem, nietylko najskuteczniéj działa na moralność narodu, ale nadto zapewnia kassom oszczędności, długie posiadanie ich fundnszów bo któżby, mając tak piękne widoki chciałby je nazat odbierać. To co się dzieje w Anglii, w każdem kraju zaprowadzone być może, nie potrzeba na to żadnych ofiar ze strony skarbu lub rządn, trzeba tylko mądrych i dobroczynnych nstaw na wzór téj, którą wymieniliśmy. Po Anglii, najlepiéj udają się kassy oczczędności, w Szwajcaryi, w kraju równie jak Szkocya górzystym i nieurodzajnym. Kiedy zakładano pierwszą kassę w Londynie, takaż sama powstała w Genewie, za staraniem sławnego Tronchin, który dla bezpieczeństwa składających do kassy oszczędności swe fundusze, dał na majątku swym hypotekę, a 2,400 złotych szwajcarskich na koszta administracyi z własnego majątku przeznaczył. Genewa ma tylko 25,000 mieszkańców, którzy w przeciągu lat 5 wnieśli do kassy oszczędności 3,608,375 franków.

Pierwsza kassa oszczędności we Francyi w roku 1818, to jest we dwa lata po Londynie i Genewie, założoną została.

W Warszawie towarzystwo oszczędności istnieje od roku 1827.

O to jest łatwy obraz korzyści jakie kassy oszczędności przynoszą. Jeden złoty składany codzień do kassy oszczędności na procent, uczyni za lat 40 summę zł. 43,533 gr. 10; tenże złoty składany codzień do kassy oszczędności od lat 20 do 60 roku życia, da dochód dożywotni 4000 złotych rocznie.

PRZYJECHALI DO KRAKOWA.

Od dnia 18 *do* 19 *Września.*

Dunin Tekla, Gruziński Alexander, Wilde Karol, Gołuchowski Teodor, z Polski; — Krobicki Julian, Grabowski Jakób, Bobrowska Marya, Łempicki Hilary, Garlicki Maxym, Sokulski Narcyz, z Galicyi. — Grünfeld Alexander, z Pruss.

Wyjechali z Krakowa.

Olszewski Teodor, Oraczewski Antoni, Zawodniak Izabella, do Polski.

Doniesienie.

MARCIN STRZELBICKI NOTARYUSZ,

z nlicy Brackiéj przeniósł kancellaryą w ulicę Grodzką pod liczbę 120 na przeciw kościoła ś. Piotra do domu Wgo Khitla, i o tém strony interessowane zawiadomia. (2r.)

TEATR NIEMIECKI.

Wczorajsze przedstawienie *Leonory* z powszechném przyjęto zadowoleniem.—Po skończonem widowisku przywołaniem zaszczyceni zostali: Pani Hübler, i PP. Burghauser, Gerstel, Gaurier i Benisch : — We czwartek zaś na benefis Pani Augusty Burghauser przedstawioną będzie sławna opera z muzyką Majerbeera pod nazwą: *Robert.*

Jutro we środę to jest dnia 20 września 1837 r. przybyły tu do tutejszéj stolicy JPan Spira z rodziną swoją, złożoną z 6 osób będzie miał zaszczyt w ubiorach i ze śpiewami styryjskiemi dać po raz drugi w sali p. Knotza wokalny i instrumentalny koncert.